

Personlig smak er empiri

Sverre Urnes Johnsen og Erling W. Rognli bør myke opp sin evidens-evangelisme.

TEKST

Eystein Victor Våpenstad

PUBLISERT 6. januar 2015

DIAGNOSER

Temanummer i september i fjor var om diagnoser. Psykologtidsskriftet markerte utgivelsen med paneldebatt. Debatten har fortsatt i spaltene våre.

Under tittelen «Empiri, ikke personlig smak», fortsetter Sverre Urnes Johnson og Erling W. Rognli sin mi-sjonering i desembernummeret av Psykologtidsskriftet. Denne typen evidens-evangelister, eller fundamen-talister som professor i vitenskapsteori Ragnar Fjelland kaller dem, mener altså at man kan samle inn data (empiri) helt uten å være påvirket av det de kaller «personlig smak». «Personlig smak» synes å være en sleivete måte å omtale terapeuters personlig forankrede kunnskap og erfaring på. For å myke opp deres fundamentalisme vil jeg anbefale Johnson og Rognli å ta ex.phil. om igjen og da følge spesielt godt med på forelesningene i vitenskapsteori. Der vil Johnson og Rognli lære at det er umulig, både som forsker og terapeut, å holde sin personlige smak utenfor det man forsker på eller den man prøver å hjelpe. Tvert imot vil mange mene at det nettopp er vår personlige smak som i det hele tatt gjør oss i stand til å forstå noe som helst. Hans Skjervheim sa en gang i et foredrag til psykologistudentene i Oslo at «bjelken i sitt eige auga ser ein ikkje, for det er den ein ser med».

Johnson og Rognli har selvfølgelig også sin personlige smak, men skjuler den for seg selv og andre gjennom en innarbeidet retorikk omkring «dokumentert effekt», «effektiv behandling» og «vitenskapelig forskningsmetode». Men ingen metode har monopol på veien til sannheten, og ingen metode kan frita forskeren eller terapeuten fra å måtte tenke selv og å gjøre en subjektivt påvirket fortolkning av empirien.

Johnson og Rognli synes å mene at hvis en psykoterapeut lar seg styre av sin personlige smak, så betyr dette at han bare lager en hyggeklubb for seg og sine pasienter, og der han bare sier «mmm» uten å bry seg om hva som kan hjelpe pasienten. Dette er veldig langt fra hva en psykoanalyse (eller psykoanalytisk orientert psykoterapi) innebærer. I en psykoanalyse vil analytikeren være spesielt opptatt av hvordan hans personlige

smak både forstyrrer og muliggjør bedring og utvikling for pasienten. Terapeuter uten en manual arbeider også profesjonelt, kunnskapsbasert og med effekt.

Dette subjektive bidraget er det ikke mulig å nøytralisere fullstendig, enten vi er psykoanalytikere, forskere eller KAT-terapeuter. Psykoanalysen har erkjent dette for lenge siden og har i over hundre år forsket på terapeutens bidrag og på hvordan terapeuter bruker sin personlige smak til å forstå og hjelpe pasienten. Her har KAT et betydelig forbedringspotensial. Ingen manual kan ta vekk terapeutens personlige smak. Å like manualer er også et uttrykk for personlig smak, på samme måte som å mislike manualer er det.

Johnson og Rognli sier at de har møtt pasienter som i tidligere terapier «bare satt der og snakket og terapeuten sa mmm». Til meg kommer pasienter som har blitt påtvunget en manualbasert terapi hvor terapeuten aldri har lyttet til deres virkelige historie, men med hellig overbevisning bare har forsøkt å presse dem inn i et predefinert bilde av en pasient, som forskning har vist blir bedre av en bestemt type terapi.

Johnson og Rognli mener at vi er etisk forpliktet til å tilby den mest effektive behandlingen. Men både «etikk» og «effektivitet» er subjektive begreper – vår personlige smak. Ingen forskningsmetode kan avklare hva som er «evidensbasert etikk», og regnestykkene for (og forståelsen av) hva som er effektiv behandling, kan settes opp på flere ulike måter.

Teksten sto på trykk første gang i Tidsskrift for Norsk psykologforening, Vol 52, nummer 1, 2015, side

TEKST

Eystein Victor Våpenstad, førsteamanuensis, VID Vitenskapelige Høgskole, Oslo og avtalespesialist i klinisk psykologi, Helse Sør-Øst

KONTAKT: dr.evv@vapenstad.no